

СПЕЦИАЛНАТА ВОЕННА ОПЕРАЦИЯ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА СИСТЕМНА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА РУСИЯ: ОТГОВОР НА ТЕЗАТА ЗА ‘СЛАБОСТ’ И ВЪТРЕШНА НЕСТАБИЛНОСТ

Иво Йоцов

ВВМУ „Н.Й. Вапцаров“, професор, доктор

Резюме: *Настоящата публикация отхвърля широко разпространената в прозападния либерален дискурс теза (представена от анализатори като Гилберт Доктороу, Илья Пономарьов, Михаил Ходорковски, Станислав Белковский, Гарри Каспаров), че Русия е в състояние на слабост, вътрешна нестабилност и предварителна смяна на властта. Вместо това, чрез анализ на политически, икономически и социални данни, статията доказва, че Специалната военна операция (СВО) се е превърнала в катализатор за дълбока системна трансформация на руската държава, решавайки ключови вътрешни и външни проблеми. Това включва реструктуриране на елитите, икономическа мобилизация, демографско пребалансиране и геостратегическо препозициониране срещу Запада.*

Ключови думи: *сблъсък на цивилизацията, системна трансформация на русия, руска държавна традиция, подмяна на елитите, кадрова селекция, военна икономика, социална стабилност, суверенитет, традиционни ценности, патриотизъм, хегемония*

SPECIAL MILITARY OPERATION AS A TOOL FOR SYSTEMIC TRANSFORMATION OF RUSSIA: ANSWER TO THE THESIS OF ‘WEAKNESS’ AND INTERNAL INSTABILITY

Ivo Yotsov

Nikola Vaptsarov Naval Academy, professor, PhD

Abstract: *This publication rejects the thesis widely spread in the pro-Western liberal discourse (presented by analysts such as Gilbert Doctorow, Ilya Ponomarev, Mikhail Khodorkovsky, Stanislav Belkovsky, Garry Kasparov) that Russia is in a state of weakness, internal instability and a preliminary change of power. Instead, through an analysis of political, economic and social data, the article proves that the Special Military Operation (SMO) has*

become a catalyst for a deep systemic transformation of the Russian state, solving key internal and external problems. This includes the restructuring of elites, economic mobilization, demographic rebalancing and geostrategic repositioning against the West.

Keywords: *clash of civilizations, systemic transformation of Russia, Russian state tradition, replacement of elites, personnel selection, military economy, social stability, sovereignty, traditional values, patriotism, hegemony*

1. Увод:

Критика на либералната парадигма за „слабостта“ на Русия. Либералният дискурс (Доктороу, Макфол, Пономарьов) (DOCTOROW, 2025) грешно интерпретира критичните гласове в руските медии като признак за предстоящ дворцов преврат. Те игнорират историческия контекст на Русия като хилядолетна имперска цивилизация, способна да преглъща периоди на криза и да се преражда (DALIO, 2020). Вместо да анализират СВО като стратегически проект, те я свеждат до тактически провал.

2. СВО като механизъм за вътрешна консолидация.

А. Селекция на елити: Програми като „Време на герои“ (Время героев) създават нова управленческа класа, лоялна не на лични придобивки, а на националната идея. Това не е признак на разкол, а на целенасочена замяна на кадрите.

Либералният анализ (DOCTOROW, 2025), (Dollars and Sense‘Collapse is Inevitable’: The Case for Why Putin’s Russia Is Doomed, 2025) твърди, че критиките в медиите и бавният ход на СВО са признак за разкол между Путин и управляващите елити. В действителност, това не е разкол, а контролиран процес на селекция, при който елитите се пресяват чрез лоялност не към личната изгода, а към националната идея. Това е идеологическа триада състояща се от "Руския свят", суверенитет и традиционни ценности:

- "Руският свят" (Русский мир): Лоялността се измерва с приемане на концепцията за историческо и културно единство на рускоезичните пространства и ролята на Русия като защитник на този свят;

- Суверенитет: Ключов елемент е отхвърлянето на глобалистките и либерални модели на развитие в името на особения път на Русия и нейната пълна независимост от външни влияния;
- Традиционни ценности: Това включва противопоставяне на "западното разложение" концентрирано с ЛГБТ идеологията и индивидуализма, и подкрепа за консервативния семеен модел, вярата и колективизма.
- Създадени са и съответните институционални механизми за селекция. Това са:
 - Програма "Време на герои" (Время героев): Както отбелязва Ричард Пайпс, руската държавна традиция винаги е търсела механизми за създаване на лоялни елити, независими от родова принадлежност, което намира своя модерен прочит в програми като „Време на герои“. (PIPES, 1974) Това е най-видимият инструмент. Пряко интегрира участници в СВО (военни, доброволци, журналисти) във властови структури на федерално и регионално ниво. Техният опит на "полевата служба" се счита за гаранция за лоялност и практицизъм.
 - „Кадрови резерв“ (Кадрова резерва) на Администрацията на Президента: Списъците с управленски кадри се преразглеждат и попълват с хора, доказали своите възгледи не в салоните на Москва, а в условията на конфликт и икономическо противопоставяне.
 - Образователни центрове: Програми като тези в "Сириус" или специализирани курсове във Висшите училища на управление целят да възпитат нова генерация управленци, идейно пропити с тази държавническа идеология.

По този начин се осигурява подбор на кадри с доказана лоялност и компетентност, които се интегрират в държавната администрация, политически партии и публични институции. Извършва се идеологическа преориентация в която новите елити въплъщават "патриотичния завет" – служба на държавата, а не на частни интереси. Това осигурява бързо кариерно израстване на хора от различни социални прослойки, които преди войната нямат достъп до висшата власт. Въвежда се ротация на кадрите, което в либералния дискурс смяната на елитите се свързва със слабостта ѝ. В руския контекст това е признак за зряла държавна система, способна да се самообновява, като се предпазва от корупция, ограничавайки образуването на корупционни кръгове и "олигархични клики". Новите управленци носят опит от "полевите условия" и могат да вземат по-ефективни решения в условия на санкции и война. Това осигурява висока

адаптивност. Управлението се утвърждава не чрез формални избори, а чрез демонстрация на компетентност и жертвеност което затвърждава неговата легитимност.

Това е съпроводено и с целенасочено "Обезличаване" на елита и демонстрация на единство. Процесът води до създаването на хомогенна управленска класа, където личната идентичност се замества с корпоративна. Ръководителите се превръщат в "служители на държавата", чиито лични възгледи трябва да съвпадат напълно с официалната доктрина. Публичните изяви са строго стандартизирани. Езикът, който те използват (понятия като "суверенитет", "традиционни ценности", "специална военна операция"), е унифициран. Това елиминира пространството за изява на индивидуално мнение.

Ефектът е преход от "олигархичен капитализъм" към "патриотична държавност". По този начин селекцията на лоялни ръководни кадри маркира исторически преход от елит, формиран около близост до ресурсите и възможността за лично обогатяване ("олигархия") към елит, формиран около доказана лоялност към държавната идея и готовност за саможертва. Доходите и статусът не изчезват в мотивацията, но те са производни на лоялността, а не нейна първопричина.

Изграждането на новия управленски елит е съпроводено със системно маргинализиране или елиминирание от властовите кръгове на нелоялните елементи (олигархи, чиновници с "западни ориентири"). Това се осъществява с икономически методи - "принудителна национализация" на собствеността под формата на доброволно-принудителни сделки, при които олигархите с широки международни бизнес интереси са принудени да продадат активите си на "доверени лица" или държавни корпорации. Това се представя като "вземане на отговорно решение в интерес на националната сигурност" след налагане на санкции към тях от страна на „Колективния Запад“. Продажбата на активи на Олег Дерипаска и Михаил Фридман в различни сектори и поемането на контрола върху тях от лица лоялни на националната идея. Друг използван от управлението механизъм е спиране на държавни поръчки и достъп до ресурси. Компании, свързани с неблагонадеждни либерално настроени собственици, губят достъпа си до печеливши държавни договори и евтини ресурси (енергия, суровини), което ги поставя в неравностойно положение и ги принуждава да се подчинят. Освен това бизнесмените са принудени да се откажат от западното си присъствие – да затворят предприятия в Европа, да продадат активи и да прехвърлят капиталите си

обратно в Русия. Това ги прави финансово зависими единствено от руския пазар и политиката на Кремъл.

Процесът на подмяна на елита е формализиран със съответните административно-политически методи на формално и неформално отстраняване. Заменят се ключови фигури. Губернатори, заместник-министри и ръководители на държавни компании, известни със западното си образование или либерални възгледи се заменят с хора от системата на силовите структури (ФСБ, МВР, армията) или проверени в СВО. "Преструктурират" се и управленските съвети. Отстраняват се "прозападни" личности от съветите на директорите на големи държавни компании (напр. "Роснефт", "Газпром") и тяхната замяна с бивши военни или държавни служители с безупречна патриотична репутация.

Процесът на селекция е формализиран посредством приемане на закони, които правят невъзможно за хора с "външни връзки" или "двойно гражданство" да заемат високи държавни постове.

Широко се използват идеологически и пропагандни методи за дискредитация и стигматизация. Медийно "осветяване" на фигури, определени като "нелоялни". Те стават цел на масови медийни атаки в програми като тази на Владимир Соловьев. Те са представяни като "предатели", "пета колона" или "национални предатели", които поставят личните си интереси над националните. Създава се образа на "вътрешния враг". Те се определят като заплаха за държавната сигурност. Това не само легитимира действията срещу тях, но и служи за консолидиране на обществото около властта. Тези лица са принудени към публично покаяние и лоялност. Някои фигури са принудени да правят публични изявления в подкрепа на СВО и политиката на Путин, за да запазят поне част от своите активи, статус или позиции. Това е форма на публично унижение и демонстрация на сила от страна на системата.

Най-крайни методи на репресия са углавни дела за "измяна" или "фалшиви новини". Законът за "фалшивите новини" и особено законът за "измяна на родината" (чл. 275 от Наказателния кодекс на Русия) се използват като заплаха или за пряко отстраняване на най-упоритите критици.

Резултатът от тези действия е създаването на монолитна управленческа класа, която е идеологически хомогенна, има еднакви финансови интереси, свързани с оцеляването на режима, няма алтернативни центрове на влияние извън системата и е колективно отговорна за успеха или неуспеха на курса на държавно управление.

Този процес не е признак на слабост, а на сила и способност за самопречистване на системата. Той елиминира вътрешната опозиция и създава управляваща класа, чиято съдба е неразривно свързана със съдбата на текущия политически режим. Това е съзнателен процес на преход от управление чрез пазарно-кланови интереси към управление чрез върховенство на идеология. Това не е признак за разкол, а за консолидация от нов тип, при която лоялността към "Руския свят", суверенитета и традиционните ценности действат като основен филтър, гарантиращ единството и предсказуемостта на управляващата класа в условия на геополитическо противопоставяне. Укрепва вертикала на властта чрез пряко свързване на управленците с националните интереси. Неутрализира заплахите от "пета колона" и външно влияние. (PIPES, 1974) Този модел е в основата на вътрешната стабилност, която външните анализатори често не успяват или не искат да констатират.

Реалността в съвременното кадрово развитие на РФ демонстрира хилядолетна държавна традиция с дълбок исторически контекст на текущите процеси. Това не е просто аналогия, а проява на цикличен модел на управление, характерен за руската държавност.

Историческите паралели показват:

- Институционализация на селекцията: Петър I (Петър Велики) въвежда "Таблица за ранговете" (Табель о рангах) през 1722 г. като механизъм. (PIPES, 1974) Целта е да се разруши старата аристокрация (болярите), чийто статут се основава на родова принадлежност, и да създава нов служебно-дворянски клас, лоялен единствено на Императора. Главният принцип е, че чин и позиция се дават не по рождение, а по лична заслуга и служба на държавата. Това позволява на талантиливи хора от скромен произход да влязат в елита. Съвременният паралел е програмата "Време на герои" и кадровите резерви на Администрацията на Президента са модерен аналог на "Таблицата за ранговете". Участник в СВО или лоялен мениджър може да "изкачи ранговете" заради личната си заслуга, а не само заради роднински или олигархични връзки.

- Чистка на „върхушката“ като инструмент за обновление през Съветския период. Механизмът е периодични "чистки" (Большая чистка) при Сталин и "върхушки" при по-следващи лидери (напр. Хрушчов със замяната на "анти-партийната група"). Целта е да се елиминира всякаква потенциална опозиция, да се предотврати застаряването на номенклатурата и да се внедри абсолютен страх и лоялност. Основен принцип е, че ротацията на кадрите не е мирна, а травматична, бърза и често кървава. Старият елит е физически или политически елиминиран, за да се направи място за нов, по-лоялен. Съвременен паралел са процесите срещу нелоялни олигарси (Дерипаска, Фридман) и чиновници не са физически, а икономически и политически унищожителни. Медийните кампании срещу "петата колона" и "националните предатели" играят ролята на модерна "идеологическа чистка".

- Великата отечествена война (1941-1945) като механизъм за "социален лифт". Войната създава огромна нужда от компетентни лидери на всички нива – от военни командири до промишлени организатори. Целта е мобилизация на всички национални ресурси за оцеляване и победа. Принципът – младите, талантиливи хора (като маршал Георгий Жуков или политикът Леонид Брежнев, който като политически офицер се издига по време на войната) получават възможност за изключително бързо кариерно израстване, защото са доказали компетентността и лоялността си в екстремни условия. СВО играе абсолютно същата роля. Тя е новото "екстремно условие". Офицери, доброволци, мениджъри, които се проявяват в "предния тил" – дали в зоната на бойните действия, в промишлеността или в пропагандата – са новите "Жуковци" и "Брежневци". Войната е филтърът, който отделя "истинските патриоти" от "слабите и предателите".

В обобщение, руската държавна традиция вижда периодите на криза (войни, революции, системни промени) не като заплаха, а като възможност за самоочистване и обновление. Цикълът е криза (война, вътрешен раздор), мобилизация на ресурси и хора, селекция на нови елити чрез филтъра на лоялност и компетентност в условията на кризата, консолидация на нова, по-здрава управляваща класа, която води държавата в следващия исторически цикъл. Така СВО е типичен руски исторически цикъл на обновление. Тя не е аномалия, а продължение на вековна държавна традиция. Следователно, анализът, който я представя като източник на слабост и разкол, не успява да види тази дълбочина. За Русия това е болезнен, но необходим механизъм за укрепване и продължаване на държавната ѝ традиция.

Б. Икономическа мобилизация: Санкциите принуждават Русия да развие автономни икономически вериги (импортозаместване, пренасочване на енергийните потоци). Резултатът е исторически ниско ниво на безработица (под 3%) и ръст на реалните доходи.

Това, което западните анализатори определят като "икономическа изолация", всъщност се превръща в принудителен, но успешен процес на структурна трансформация на руската икономика. Въпреки първоначалните прогнози за незабавно икономическо сриване, данните показват, че Русия успява да се адаптира и дори да стабилизира ключови макроикономически показатели, което потвърждава и анализът на изследователски център на Конгреса на САЩ (NELSON, 2025) Тази трансформация се характеризира преди всичко с принудителна автономия. Основен катализатор са наложените от „Колективния запад“ санкции, които забраняват или значително ограничават достъпа до ключови технологии, пазари и финансови потоци. В отговор, Русия активира механизми, които са планирани, но бавно прилагани от години като политиката за импортозаместване от 2014 г. в критични сектори. Този процес на принудителна автономия започва още с първите санкции след 2014 г., които, както отбелязва Юлиан Веркой, принуждават Русия да започне постепенно реструктуриране на икономиката си (VERCUEIL, 2014) В промишлеността: в автомобилостроенето възраждане на марки като "Москвич"; в селското стопанство увеличаване на вътрешното производство на зърнени и месни продукти и постигане на продоволствен суверенитет. В технологиите: разработване на местни ИТ решения, сървъри и софтуер за държавни институции и бизнес, замяна на напусналите западни платформи, мащабиране на върхови руски технологии в сътрудничество „дружествени“ страни като Китай. Русия пренасочва енергийните потоци на Изток. Китай и Индия се превръщат основни купувачи на руски петрол и газ с отстъпка, компенсирайки загубата на европейския пазар. Ускорява се изграждането на енергопреносна инфраструктура като "Силата на Сибир 2" (Сила Сибири 2) за доставки на газ към Китай.

В резултат на икономическата мобилизация е постигната забележителна макроикономическа стабилност, особено за страна под санкции, при това най-мощните в историята на света. Въпреки прогнозите за "икономически колапс", Русия демонстрира забележителна устойчивост. Исторически ниско ниво на безработица (под 3%) (РОССТАТ, 2024). Причината е, че мобилизацията на мъже във войната довела до

частично обезлюдяване на пазара на труда, в съчетание с бум в промишлеността за нуждите на СВО (оръжейни заводи, строителство, логистика) състрадават огромно търсене на работна ръка. Ефектът е повишаване на заплатите в секторите, свързани с "операцията" над три пъти (РОССТАТ, 2024). Ръст на реалните доходи също растат. Причината е, че индексът на заплатите в редица сектори (отбрана, строителство, IT) нараства значително, надхвърляйки инфлацията. Допълнително, правителството увеличава социалните помощи за семейства на мобилизирани военнослужещи и пенсионери. Така се поддържа социалната стабилност и се повишава жизнения стандарт за значителна част от населението, което не е пряко засегнато от бойните действия.

В областта на финансите е стабилизирана рублата и се контролира инфлацията. Прилагат се стриктни мерки за контрол на капиталите, принудително продаване на валутни постъпления от износители и сътрудничество с партньори извън доларовата система позволява да се стабилизира валутния курс и да се свеи инфлацията до приемливи нива.

Най-важният ефект е качественият преход от икономика ориентирана към глобализация към военна икономика на суверенитет. Икономиката се пренасочва от услуги и потребление към реален сектор – металургия, химическа промишленост, машиностроене, селско стопанство и отбранителна индустрия. Постигната е финансова независимост. Системата MIR за карти и СПФС за междубанкови разплащания намалиха зависимостта от Visa/Mastercard и SWIFT. Държавата възстанови пряк контрол над ключови сектори, за да гарантира националната сигурност. Това е "Мобилизационна икономика" и класически модел на военна икономика, пригоден за продължителен конфликт.

Налага се изводът, че санкциите не сричат руската икономика, а я трансформират. Те принуждават страната към създаване на по-автономна, резистентна и държавно-контролирана икономическа система. Както подчертава Ричард Конъли, санкциите действат като катализатор за дългосрочни структурни промени, принуждавайки Русия да ускори изграждането на по-автономна икономическа система, ориентирана към Азия и военните нужди. (CONNOLLY, 2022) Ниската безработица и растящите доходи не са парадокс, а пряк резултат от мобилизацията на ресурсите за военни нужди и преструктурирането на икономиката. Категорично, този модел не може да е устойчив в дългосрочен план в условия на мир, но е оптимален в условия на продължително

противостоене със Запада. Следователно, икономическата мобилизация не само отслабва ефекта на санкциите, но и укрепва вътрешната легитимност на режима, демонстрирайки на населението, че страната може да оцелее и дори да просперира във враждебна външна среда.

В. Социална стабилност: Правителствените субсидии за семейства, ипотечни програми и подкрепа за засегнатите региони поддържат високо ниво на обществено одобрение.

Поддържането на социалната стабилност чрез целеви финансови трансфери е ключов елемент от стратегията на руското правителство. Това не са епизодични мерки, а системна политика за формиране на "социален договор", при което държавата предоставя материални блага в замяна на обществена подкрепа и политическо одобрение, особено в контекста на СВО. (GELMAN, 2015)

Механизмите за това са:

- Целеви помощи за семейства (фокус върху демография и подкрепа за СВО). Конкретните програми са "Майчин капитал" (Матерински капитал Маткапитал), значително разширена и либерализирана през годините. Сега се предоставя още при раждането на първото дете, а сумите се индексират ежегодно към 1 февруари, с отчитане на инфлацията (ГОСУСЛУГИ, 2025). Това насърчава раждаемостта и подпомага семейните бюджети. Второ, това са единични помощи за деца, предоставяни редовно целево като трансфери под формата на парични помощи за ученици в началото на учебната година и за деца в определена възраст.

- Специални помощи за семейства на мобилизирани и загинали. Тези семейства получават значителни месечни плащания, обезщетения и привилегии (като приоритет при приемане в детски градини и безплатно хранене в училища). Това директно компенсира засегнатите от войната групи и предотвратява потенциалното им недоволство.

- Ипотечни програми (стабилност на средната класа и стимул за строителния сектор). Преди всичко това е преференциална ипотека, която представлява програма с изключително ниски лихвени проценти (първоначално 6.5%, сега около 8%), достъпна за широк кръг от граждани. Това поддържа търсенето на жилища и запазва работните места в строителния сектор, който е със стратегическо значение; дава усещане за растеж

и стабилност на средната класа, чиято подкрепа е жизненоважна за режима. При това съществува и семейна ипотека с още по-ниски лихви за семейства с деца и ипотека за IT-специалисти, която е целева програма за запазване на критични кадри в стратегически важния IT сектор.

- Подкрепа за засегнатите региони (Поддържане на лоялността в провинцията).

Това се постига чрез:

- Субсидии за бюджети на определени региони, за да поддържа нивото на социални услуги и заплати на държавни служители (учители, лекари). Това предотвратява социален колапс в бедните райони;
- Инвестиции в инфраструктура в пригранични зони: В райони, засегнати от бойните действия (като Белгородска и Курска област), се извършват бързи ремонти и се предоставят помощи за възстановяване, за да се демонстрира, че "държавата се грижи";
- Стимули за бизнеса за преместване в определени региони. Въведени са данъчни облекчения и субсидии за компании, които се преместват от западните части на страната.

В резултат на това е постигнато високо ниво на обществено одобрение за правителството и президента Путин, въпреки международната изолация и военните загуби. Социалната политика се превръща в "Социален анестетик", като паричните помощи действат като буфер срещу икономическите трудности и повишават прага на толерантност на населението към негативни събития и трудности. Правителството успешно си изгражда имиджа на "защитник и благодетел", който не оставя хората сами в трудни времена. Това е особено важно в сравнение с либералните 90-те, когато държавата е абдикирала от социалните си функции. Така се формира "мнозинство на бенефициентите" на ефектите от социалната политика. Значителна част от населението (семейства с деца, военнослужещи, получатели на ипотечи) имат пряк финансов интерес от поддържането на статуквото. Това създава стабилна социална база от поддръжници на политиките.

Изводът е, че социалната стабилност в Русия не е резултат от спонтанно обществено единство, а от добре финансирана и целенасочена политика. Чрез преразпределение на средства от енергийните приходи, държавата купува обществена лоялност и свежда до минимум риска от масови протести, стимулира ключови

икономически сектори като строителството и производството и легитимира политическия курс, включително и СВО, демонстрирайки на вътрешната аудитория, че "външната заплаха" не се отразява негативно на жизнения стандарт, а дори го подобрява за много граждани. Това е класически пример за авторитарен популизъм, при който икономическите стимули са в основата на политическата стабилност. (GELMAN, 2015)

3. Геостратегически измерения: Русия като „стратегически играч“.

А. Изчакваща стратегия: Бавният темп на СВО не е признак на слабост, а на съзнателна стратегия да се изтощи Украйна и нейните западни спонсори. Русия позволява на Запада да се самоунищожи чрез икономически кризи, социални разделения и политическа поляризация.

Тази "стратегия на изчакване" или "стратегия на изтощение" е фундаментална за разбирането на руската позиция. Тази стратегия на изтощение е в съответствие с анализа на политическия реализъм, според който Русия, като велика сила, действа, за да неутрализира заплахата от разширяване на враждебен съюз до своите граници. (Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault, 2014) Тя се базира на няколко ключови допускания и цели, които правят бавния темп не просто приемлив, а предпочитан в определен момент. Анализирайки развитието на бойните действия от 2022 г. показват, че Русия преосмисля стратегията си и приема победа чрез изтощение, а не чрез бляскав блицкриг. Руското военно ръководство, отчита грешките в началото на войната и преминава към война на изтощение. Това не е случайност, а резултат от прецизен анализ. Първо, военната логика, като целта е да се унищожи украинската армия и нейният мобилизационен потенциал чрез бавно, но непрекъснато смилане на жива сила и техника. Русия, с по-голямо население и възможности за военна промишленост, може да понасее такъв конфликт за много по-дълго време от Украйна. Второ, икономическата логика е да се направи войната непоносимо скъпа за Запада. Всеки ден на бойни действия изразходва милиарди долари от бюджетите на САЩ и ЕС за оръжие, обучение и поддържане не само на украинската армия, а и на цялата държава.

С бавните темпове на СВО РФ постига "самоунищожение" на Запада. Това демонстрира Русия като "стратегически играч, способен да наложи толкова важен геополитически елемент. Русия не се опитва да "победи" НАТО военно, а го кара да победи сам себе си чрез собствената му вътрешна динамика от икономическа криза,

социално разделение и политическа поляризация. Войната и санкциите предизвикват рязко покачване на цените на енергията и храните по света, което обезсилва европейската икономика и води до забавяне на растежа. САЩ и ЕС са принудени да пренасочват средства от граждански проекти и социални системи към военна помощ за Украйна, което създава вътрешно напрежение. Противоречивите мнения за подкрепата за Украйна, в комбинация с икономическите трудности, водят до нарастване на обществената умора от войната в западните страни. Растат популизма и анти-емиграционните настроения. Икономическите проблеми подхранват популистки политици, които обещават да сложат край на "скъпата" подкрепа за Украйна и да се съсредоточат върху вътрешни проблеми. В крайна сметка се стига до политическа поляризация, включващи дебати за помощта като въпросът за обема и продължителността на помощта за Украйна се превръща в оръжие в предизборните борби в САЩ и ЕС, което парализира бързото вземане на решения и подкопава единството на Запада. Тези проблеми изострят до крайност изборните цикли, Русия разчита, че промяна на властта в ключови страни може да доведе до рязко намаляване на подкрепата за Украйна.

Следователно, бавният темп на СВО не е признак на оперативна неспособност, а на съзнателен стратегически избор. За Русия този подход минимизира собствените ѝ военни загуби като, ѝ позволява да адаптира икономиката и да изчака благоприятна политическа промяна на Запад. По отношение на Украйна и Запада той представлява изтощителна надпревара, в която тяхната издръжливост – както военна, така и политическа е главната уязвимост. Русия не бърза, защото вярва, че времето работи в нейна полза. Стратегията е да се превърне конфликтът в тест за издръжливост, в който авторитарната ѝ система, с по-ниски изисквания за обществено одобрение, има предимство пред „демокрациите“, които трябва да отговарят пред избиратели, уморени от икономически лишения.

Б. Демографско пребалансиране: Миграцията на украинското население (от ~40 до ~17 млн.) води до решаване „украинския въпрос“ за Русия като геополитически проблем. Оставащото население се подлага на селективна интеграция, а Запада понася тежестта на миграционния натиск.

Това засяга един от най-дълбоките и дългосрочните стратегически аспекти на конфликта. Той не се отнася само до военната ситуация, а до реструктуриране на демографския ландшафт в източна Европа, което има исторически измерения.

Демографската катастрофа на Украйна е факт. Предвоенните 44 милиона население на страната са се свили до приблизително 17-20 милиона през 2024 г. Това се дължи на масово бягство. Над 6.5 милиона са бежанци в Европа, а още ~5 милиона са вътрешно разселени или в Русия и Беларус. Загубите от войната са също впечатляващи. Над милион загинали военнослужещи и цивилни, както и рязък спад в раждаемостта. 20 % от територията на Украйна с предвоенно население от над 8 милиона души са присъединени към Русия. По този начин Украйна като държава губи критична маса от своето трудоспособно и репродуктивно население, което я поставя пред демографска яма за поколения напред.

Втори аспект е решаването на "Украинския въпрос" като геополитически проблем. За Русия, "Украинският въпрос" винаги е бил свързан със съществуването на суверенна украинска държава, която може да бъде използвана от Запада като плацдарм срещу Москва. Демографската катастрофа "решава" този проблем по няколко начина. Първо, това е липса на "човешки материал". Без достатъчно население Украйна губи способността да поддържа голяма армия, да възстановява икономиката си и да бъде жизнеспособна държава в дългосрочен план. Второ, намалява националния потенциал. Емигрирали са най-младите, най-образованите и най-мотивирани граждани. Това създава "демографска черна дупка", от която страната ще се възстановява много десетилетия.

Не по-маловажна е и селективната интеграция в Русия. Процесът на интегриране на украинците не е единен. Той е селективен и насочен към "русификация" на присъединените територии. На териториите като Крим, Донецк и Луганск се провежда политика на интегриране - въвеждане на руския рубла, руско образование, раздаване на руски паспорти. Въвежда се "филтър" за лоялност. Украинците, които остават на териториите, контролирани от Русия, са подложени на идеологическо и политическо "филтриране". Тези, които приемат руското гражданство и показват лоялност, получават достъп до социални помощи и работа. Останалите са маргинализирани или принудени да напуснат. Русия е практически безкрайна за разселване на милиони украинци. Така

те могат да бъдат разпръснати из територията на Русия, където бързо да се асимилират в рускоезичната среда, загубвайки „токсичната“ украинска идентичност.

Изключително важен за социалната стабилност на Запада е миграционният натиск върху него. Масовият поток от украински бежанци към ЕС има сериозни последици, свързани със социално-икономическо натоварване на системите за образование, здравеопазване и социални помощи в страни като Полша, Германия и Чехия. Това предизвиква допълнителна политическа нестабилност, нарастващото недоволство сред местното население, което подхранва т.нар. популистки и националистически партии, които се възползват от "умората от бежанците". Нараства влиянието на консервативните партии. В крайна сметка нараства разделението в ЕС. Страни като Унгария и Полша вече въвеждат ограничения за украинските бежанци, което води до напрежение в Европейския съюз.

По този начин РФ превръща демографията в стратегическо оръжие. Депопулацията на Украйна означава премахване на геополитическия проблем за поколения напред. За Украйна това е екзистенциална заплаха. Дори и да спечели формално войната, тя ще бъде държава без достатъчно население, за да я развива и защитава. За Запада украинските бежанци се превръщат във вътрешнополитически проблем, който разединява ЕС и подкопава подкрепата за войната.

Следователно този подход не е спонтанен, а отразява дългосрочна стратегия за реструктуриране на източноевропейското пространство по начин, който е изгоден за Русия и разрушителен за нейните противници.

4. Отговор на тезата за „дворцов преврат“.

А. Контролирана критика в медиите: Критичните гласове в руските медии не са признак за бунт срещу Путин, а вентил за обществено недоволство и инструмент за легитимиране на бъдещи ескалации.

Това е един от най-сложните за външния наблюдател, но и най-важните елементи от политическата система в Русия. Това не е признак на свобода на словото или разкол, а на сложен механизъм за управление на общественото мнение и подготвяне на почвата за политически решения. Този механизъм на "контролирана критика" има няколко функции:

Първо, "вентил за обществено недоволство". Вместо да потиска всякаква критика (което може да доведе до експлозия), системата позволява строго дозирано и насочено изразяване на недоволство. Това се прави като известни медийни фигури (като Владимир Соловьев или Алексей Пушков) могат да критикуват изпълнението, но не и целта или лидера. Например – критикува се "бавния напредък" на министерството на отбраната, посочва се "некомпетентността" на определени генерали или "неефективността" на местната администрация в подпомагането на ветерани. Ефектът е, че обикновеният руснак, който чувства същите тези проблеми, си казва: "По телевизията го казват, значи проблемът се признава и решава". На фона на информационната „мъгла“ от времето на социализма се демонстрира гласност, откритост и свобода на мненията. Това намалява напрежението, без да застрашава върховната власт.

Второ, легитимират се бъдещи ескалации. Това е най-стратегическата функция. Критиката се използва, за да се създаде публичното мнение за необходимостта от потвърди мерки. Това се прави като медиите започват да „стенат“ с "ужасяващи" подробности за "престъпленията на врага" (Украйна/НАТО) и да задават въпроси от сорта на "Докога ще търпим това?". Тези въпроси винаги са риторични и предполагат единствен верен отговор: "Не можем да търпим повече". Например преди обявяването на мобилизацията през септември 2022 г., в медийното пространство се появяват много материали, критикуващи недостатъчния брой войски на фронта. Така, когато мобилизацията се обявява, тя е представена не като провал на ръководството, а като необходим и естествен отговор на проблем, който "всички виждат". По този начин обществеността е психологически подготвена за ескалация. Тя не се изненадва. Всичко изглежда като логичен ход, дълго обсъждан в медиите.

Трето, това е ясен сигнал към бюрокрацията и елитите. Публичната критика действа като предупредителен изстрел към определени кръгове в управляващия елит (това са силовиците, технократите, политическите бюрократи и бизнеса). Практически, когато даден министър или олигарх стане цел на координирана медийна атака, това е ясен сигнал от Кремъл, че не се справя или е изпаднал в немилост. Например масираната критика срещу шефа на "Ростех", Сергей Чемезов, за бавното производство на оръжия, или към бизнесмени, които не са пренасочили достатъчно бързо бизнеса си от Запада. Това мотивира (принуждава) бюрокрацията и елитите към постоянна мобилизация и демонстрация на лоялност, без нуждата от официални заповеди.

Четвърто, създаване на илюзия за "плюрализъм". Системата позволява известен спектър от мнения – от ултра-националистични до условно-либерални – но само в рамките на строго определени "червени линии". Това се постига като в ефир може да има дебат между "ястреб" (който иска да бомбардира Лондон) и "гълъб на мира" (който призовава за преговори, но без отстъпки от "завзетите територии"). И двете позиции обаче не оспорват фундаменталните основи на управлението и не критикуват лично ръководството. За вътрешната публика това създава илюзия за дискусия. За външния наблюдател това създава объркване и погрешно впечатление за "разкол", което системата умело използва.

Следователно "критиката" в руските медии не е признак на свобода или опозиция. Тя е инструмент за управление, а не заплаха които потиска обществено недоволство чрез неговото "разрешено" изразяване, подготвя почвата за непопулярни решения (като мобилизация или по-тежки удари), дисциплинира елитите чрез публично посочване на "враговете на народа" и „саботьорите“ и създава управлявана симулация на политически живот. Това е система, в която дори най-острите критици в медийния ефир са, в крайна сметка са част от механизма за контрол. Техните гласове не подкопават властта, а я укрепват, като ѝ позволяват да бъде едновременно всемогъща и "в отклик" към "гласа на народа". Това е сложен театър, в който критикът е актьор, а режисьорът е в Кремъл.

Б. Липса на алтернатива: Нито военните, нито силовите структури, нито бизнес-елитите имат интерес да дестабилизируют системата, която ги обогатява и легитимира.

Това е, може би, най-важният елемент за стабилността на системата. Липсата на алтернатива не е случайна, а е резултат от съзнателно изграден механизъм, при който всички ключови групировки са толкова дълбоко вплетени в системата, че нейният колапс би означавал и техния собствен крах. Нито една от тези групи няма реален интерес да дестабилизира системата:

- Силовите структури („Силовики“) – ФСБ, МВР, Армия, Национална гвардия имат неограничени правомощия и значително финансиране. Тези институции са с огромни бюджети, модерно оборудване и практически неограничени правомощия в името на "националната сигурност". Всяка заплаха за режима е пряка заплаха за тяхната власт и привилегии. Така се поддържа връзка между организационния (корпоративен) и личен интерес. Висшите служители на тези структури не са просто държавни служители.

Те са стълбове на системата, които контролират икономически активи, участват в преразпределението на собствеността и са защитени от правосъдно преследване. Промяна на режима би ги поставила под риск от отмъщение и загуба на всичко. Осигурява се и взаимна проверка („Соревнование патриотов“). Путин умело поддържа конкуренция между различните силови структури (напр. ФСБ срещу МВР, Националната гвардия срещу армията). Тази взаимна подозрителност предотвратява възможността да се обединят, тъй като всяка от тях следи за "предателство" у другите.

- За бизнес-елитите (олигархи и големи предприемачи) е въведен моделът „Патрон-Клиент“ (суверен-васал). След приватизацията от 90-те, в Русия е възстановено правилото: собствеността не е право, а привилегия, дадена от държавата. Бизнесът може да процъфтява само докато е абсолютно лоялен. Всяка проява на независимост се наказва бързо и жестоко (примерът с Ходорковски). Това се постига като системата ги прави заложници. Голямата им собственост в Русия ги прави заложници на управляващия режим. Те не могат да я преместят, а напускатки страната, я губят (беше ваше, стана наше). Следователно, представителите на бизнес елита имат жизнен интерес тази конкретна система да продължи да съществува, за да запазят статута си. При това икономическата мобилизация ги свързва още по-здраво. С налагането на санкции и прехода към "военна икономика", бизнесът става още по-зависим от държавни поръчки и решения. Те вече не са просто "олигархи", а служители на държавната политика.

- Висшето военно командване, което получава безпрецедентно влияние и ресурси. Военните се превръщат в един от най-важните и богато финансирани сектори в Русия. Войната ги превръща в ключов политически играч, но не и в конкурент. В същото време те носят отговорност за военните неуспехи. Висшите военни са пряко отговорни за провеждането на войната. Ако тя се провали, те ще бъдат първите които ще понесат отговорността за това. Следователно, те имат личен интерес да я доведат до някакъв вид "успешен" край под сегашното ръководство, а не да рискуват хаос и отмъщение при промяна на властта. Не на последно място военното командване няма политически амбиции. Ръководството внимателно елиминира или маргинализира военни фигури, които може да имат собствена политическа основа или амбиции (като покойния Евгений Пригожин). Текущото ръководство е избрано именно за лоялността си, а не за харизмата си.

Всички тези групи са свързани с режима чрез симбиотична, но изключително неравна връзка в "обща съдба". Те са бенефициенти на системата, която ги обогатява и

дава им власт. В същото време те са нейни заложенници чийто колапс би ги оставил беззащитни. По този начин те стават съучастници на системата, участвайки в нейните методи, което ги прави уязвими и зависими от нейната защита.

Следователно, въпросът не е дали има "заговор" срещу Путин, а че никой от тези играчи няма реален интерес да рискува всичко в непредвидим опит за промяна. Системата е проектирана така, че всички са на една и съща „ясла“, и всички знаят, че ако се смени „фермера“ ще останат гладни. Това създава стабилност, основана не на любов или идеология, а на изчислен личен интерес и страх.

5. Заключение: От „слабост“ към цивилизационна устойчивост Русия не отслабва, а се трансформира чрез СВО. Тя:

А. Създава устойчив икономически модел, независим от Запада;

Санкциите и изолацията от Запада я принуждават да създаде автономен икономически модел, базиран на следните принципи:

- Импортозаместване, насочено към развитие на местно производство в ключови сектори (технологии, земеделие, промишленост) за замяна на вносните стоки.
- Пренасочване на търговията от европейските пазари към партньори в Азия, Близкия Изток и Африка, особено в енергийния сектор.
- Финансова независимост, основаваща се на изграждане на алтернативи на западните финансови системи (напр. MIR за карти, СПФС за разплащания).
- Мобилизационна икономика - преориентация на промишлеността към военни нужди и държавен контрол над ключови сектори.

Този цивилизационен подход, който Александър Дугин определя като основа на Четвъртата политическа теория, предоставя алтернативна на либерализма. Това е рамка за разбиране на руския път и неговата устойчивост (ДУГИН, 2021)

Както обяснява Владимир Гелман, руският режим разчита на комбинация от целеви икономически преференции и патриотична мобилизация, за да поддържа социален договор, осигуряващ неговата стабилност. (GELMAN, 2015) Резултатите са, че икономиката показва устойчивост и адаптивност, отразявайки се в растеж на БВП, рекордно ниска безработица и ръст на реалните доходи благодарение на военните

разходи и държавни помощи. Русия демонстрира, че може да функционира и расте във враждебна външна среда, намалявайки уязвимостта си към външен натиск.

Б. Формира нов патриотичен елит;

Специалната военна операция действа като мощен механизъм за селекция за създаване на нов управляващ елит в Русия, който да замести стария, ориентиран към Запада. Този процес се осъществява чрез:

- Селекция по признак лоялност – критерият за кариерно израстване вече не е само професионалната компетентност или лични връзки, а преди всичко доказана вяроност към националните интереси ("Руския свят", суверенитет, традиционни ценности). Тази идеологическа конструкция, която Марлен Ларуел определя като ядро на съвременния руски консерватизъм, служи като основен филтър за лоялността на новите елити. (LARUELLE, 2021) Нелоялни елементи (олигарси, либерални чиновници) са маргинализирани или елиминирани от властовите кръгове.

- "Социален лифт" за героите на СВО. Участниците в операцията (военни, доброволци, мениджъри) получават бърз достъп до високи държавни и управленски постове чрез програми като "Време на герои". Този нов елит носи "полевия опит" и се смята за надежден, тъй като е доказал готовността си за саможертва.

- Идеологическа консолидация. Новият елит е обединен около обща патриотична идеология, която отхвърля западните либерални ценности и поставя силата и суверенитета на руската държава на първо място. Резултатът е създаване на хомогенна, лоялна и идеологически мотивирана управляваща класа, чиито интереси са неразривно свързани с оцеляването на политическия режим и чиято идентичност е изцяло зависима от него. Това гарантира стабилност и предсказуемост на системата в дългосрочен план.

В. Решава стратегическите си гранични проблеми;

Специалната военна операция в Украйна пряко адресира ключови стратегически и исторически проблеми на Русия, свързани с нейните западни граници:

- Създаване на "санитарен кордон". Русия вижда в разширяването на НАТО на изток поява на враждебен военен плацдарм непосредствено до своите граници. СВО цели да унищожи този потенциален плацдарм в Украйна, като отмества военната заплаха чрез буферна зона и преместване линията на потенциален конфликт далеч на запад от

жизненоважните руски центрове. В същото време се ликвидира възможността дългосрочен план украинската армия да се превърне в войска на НАТО.

- Връщане на историческите земи: Присъединяването на Крим (2014) и последващото присъединяване на територии в Източна и Южна Украйна "върща" в руската сфера на влияние региони, които Москва счита за исторически и културно свързани с Русия ("Руския свят"). Това решава проблема с достъпа до Черно море и рускоезичното население извън страната.

- Демографско пребалансиране - Масовата емиграция от Украйна (намаление на населението от ~40 до ~17 млн.) драстично отслабва Украйна като геополитически противник за поколения напред. Оставащото население се подлага на селективна интеграция, докато Западът понася тежестта на миграционния натиск.

Резултатът е, че Русия си осигурява по-добре защитима стратегическа дълбочина, преструктурира геополитическото пространство в Източна Европа в своя полза и намалява заплахата от непосредствено военно конфронтация с НАТО по цялата си западна граница.

Г. Придобива възможност да влияе на световния ред чрез изчакване на упадъка на Запада.

Тази възможност не се основава на традиционното понятие за победа чрез военно или икономическо надмощие, а на стратегическо преоткриване на силата в собствената устойчивост и в слабостите на противника. Русия, чрез СВО, не просто се защитава, а активно участва в преструктурирането на световния ред, като се позиционира като един от полюсите в настъпващия мултиполярен свят. Този процес се осъществява чрез няколко взаимосвързани механизма:

- Катализиране на вътрешните противоречия на Запада. Руската стратегия на изтощение, както беше анализирано, превръща конфликта в катализатор на дълбоките вътрешни проблеми на западните общества. Това не е просто тактически ход, а стратегически избор, основан на разбирането за цикличността на великите държави, както я описва Рей Далио (DALIO, 2020). Русия разчита, че Западът, в своята настояща фаза на развитие, е особено уязвим към политическа поляризация, икономически дисбаланси и загуба на социална кохезия. Продължителната война и свързаните с нея икономически шокове (инфлация, енергийни кризи) само ускоряват тези тенденции, като

подкопават способността на САЩ и ЕС да проектират стабилна и обединена външна политика.

- Позициониране като ядро на алтернативна система. Докато Русия изгражда автономен икономически и финансов модел (CONNOLLY, 2022), тя едновременно се предлага като алтернативен партньор и идеологически противовес на глобалния Запад. Тя демонстративно отхвърля либералния интернационализъм, като се обявява за защитник на националния суверенитет и "традиционните ценности". Тази цивилизационна рамка, дефинирана от теоретици като Александър Дугин, предоставя идеологическа основа за създаване на нови съюзи и партньорства с държави от "Глобалния Юг", които също изпитват недоволство от западното доминиране (ДУГИН, 2021). По този начин Русия не просто изчаква упадъка на Запада, а активно работи за изграждането на паралелни институции и мрежи за влияние, които да оформят бъдещия световен ред.

- Преход от "игра по правилата" към "игра за правилата". В продължение на десетилетия Русия се възприема като държава, която се опитва да се впише в реда, доминиран от Запада. СВО маркира края на този подход. Сегашната стратегия е насочена не към придобиване на място в съществуващата система, а към оспорване на легитимността на самата тази система и нейните правила – от международно право до финансови механизми. Чрез демонстриране, че може да оцелее и дори да консолидира вътрешната си система в условия на пълно противопоставяне, Русия си поставя за цел да бъде не просто "играч", а един от "архитектите" на новите правила, които ще възникнат от кризата на стария ред.

- Дългосрочна историческа перспектива. Либералният анализ на професор Доктороу и неговите последователи се проваля в отчитането на имперската устойчивост, наследство на хилядолетна държавна традиция, от която произтича адаптивността на съвременната Руска Федерация (PIPES, 1974). За разлика от западните демокрации, ограничени от кратки изборни цикли и необходимостта от незабавно обществено одобрение, авторитарният руски модел му позволява да поддържа стратегически курс за десетилетия. Това дава на Москва луксозната възможност да мисли в категории на историческите цикли, а не на политическите новини. Те вярват, че времето работи в тяхна полза, не защото техните проблеми са малки, а защото възприемат проблемите на Запада като по-дълбоки и системни.

Следователно, СВО не е заплаха за руската държавност, а нейната модерна форма на самоосъществяване. Тя е инструмент за преминаване към ново качествено състояние: от регионална сила, дефинирана от реакция към Запада, към един от независимите полюси в мултиполярен свят, който активно участва в демонтажа на стария ред и формирането на нов. Чрез стратегия на стратегическо изчакване, катализиране на противниковите слабости и изграждане на алтернативни системи, Русия не просто се готви за бъдещ свят "след Запада", а активно работи за неговото настъпване.

БИБЛИОГРАФИЯ

CONNOLLY, R. 2022. Russia's New Economy: The Impact of Sanctions and the War in Ukraine. [ed.] Graeme Gill. *In The Routledge Handbook of the Russian Economy*. London : Routledge, 2022, pp. 381-398.

DALIO, RAY. 2020. *The Changing World Order*. s.l. : Bridgewater Associates, LP, 2020.

DOCTOROW, GILBERT. 2025. Are Russians Losing Patience? *Judging Freedom*. s.l. : Judge Napolitano, 01 October 2025.

Dollars and Sense 'Collapse is Inevitable': The Case for Why Putin's Russia Is Doomed.
SILVER, STEPHEN. 2025. 24 August 2025, National Security Journal.

GELMAN, VLADIMIR. 2015. *Authoritarian Russia: Analyzing post-Soviet regime changes*. s.l. : University of Pittsburgh Press, 2015. p. 184.

LARUELLE, MARLENE. 2021. *Is Russia fascist? : unraveling propaganda east and west*. ITHACA AND LONDON : CORNELL UNIVERSITY PRESS , 2021. ISBN 9781501754159.

NELSON, REBECCA M. 2025. *The Economic Impact of Russia Sanctions*. Washington : Congressional Research Service, 2025.

PIPES, RICHARD. 1974. *Russia under the Old Regime*. New York : Charles Scribner's Sons, 1974. ISBN 0-684-14225-2.

Vercueil, Julien. 2014. *The impact of sanctions on the Russian economy. Assessing the consequences of the Ukrainian conflict*. s.l. : Observatoire franco-russe, 2014. Note Number 9.

Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault. **MEARSHEIMER, JOHN J. 2014.** 5, 2014, Foreign Affairs, Vol. 93, pp. 77-89.

ГОСУСЛУГИ. 2025. Как происходит индексация материнского капитала. *Госуслуги*. [Online] 2025. [Cited: 05 October 2025.] https://www.gosuslugi.ru/help/faq/maternal_capital/102595.

ДУГИН, АЛЕКСАНДЪР. 2021. *Четвъртият път: въведение в четвъртата политическа теория.* [trans.] Нели Пигулева. София : Изток-Запад, 2021. ISBN 978-619-01-0945-7.

РОССТАТ. 2024. Рынок труда, занятость и заработная плата. [Online] 2024. [Cited: 05 October 2025.] https://rosstat.gov.ru/storage/mediabank/sp_4-1.xls.